

ДОШКІЛЬНЕ
ВИХОВАННЯ

1

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»

1957

Ігор співає голосно і не чує товаришів. Дуже добре співає Коля, а на минулому занятті він теж співав дуже голосно окремі слова пісні».

Діти уважно слухають мої зауваження і намагаються виправити свої помилки.

Якщо діти розучують пісню, то кожне нове заняття повинно удосконалювати і закріплювати набуті в процесі розучування навички та вміння, а пісня робиться більш зрозумілою, ближчою, цікавішою дітям.

Якщо пісня вивчена, то виразне виконання і стан творчої активності, який допомагає дітям глибше пережити зміст пісні і передати її характер, дає дітям велике задоволення.

Відомо, що чим виразніше і емоційніше буде виконана пісня педагогом, тим вона швидше буде сприйнята дітьми і тим виразніше вона прозвучить в їх виконанні. Помилково думати, що над виразністю виконання треба працювати тоді, коли пісня вже вивчена. Ні, над виразністю, над співацькими та хоровими навичками треба працювати, починаючи з першого показу пісні. І чим більше розвинена музична уява дитини, чим більший запас музичних уявлень вона має, чим краще вона оволоділа всіма співа-

цькими вміннями і навичками, тим і співи будуть емоційнішими і виразнішими.

Зацікавивши дітей піснею, її змістом, я якомога виразніше намагаюсь виконати її, причому співаю завжди напам'ять, дивлячись на дітей.

Під час розучування звертаю увагу на протяжне виспівування голосних звуків у словах з наголошеним *о*. Часте повторення наголошеного звука *о* дуже сприяє виробленню округленого звука і наспівності, а повторення ударних звуків *а* і *у* допомагає активізації артикуляційного апарата.

Працюючи над прищепленням співацьких навичок та вмінь, я завжди пам'ятаю про тендітність та ніжність дитячого голосового апарата, про вікові особливості та голосові можливості кожної дитини, а головне про те, що навчити співати можна і треба кожному дитину.

Нема дітей без музикального слуху, а є діти з погано розвиненим музикальним слухом. І якщо у дитини нема хвороби горла або ушей, то після систематичної роботи, оволодівши всіма співацькими навичками та вміннями, вона буде співати.

Дидактичні ігри на засвоєння правил поведінки на вулиці

В. БЕСПАЛОВА

Відповідальність за життя кожної дитини зобов'язує нас формувати у дітей навички до самостійного пересування по вулиці, виховувати у них обережність, вміння додержуватись правил вуличного руху. В середній групі вихователь знайомить дітей з окремими правилами ходіння по вулиці — йти лише по тротуару — та вчить орієнтуватися в просторі і правильно користуватися словами «направо», «наліво», «прямо», «навколо», «ближче», «далі». Діти повинні знати своє прізвище, домашню адресу.

У старшій — вчить дітей ходити по тротуару, дотримуючись правої сторони, переходити вулицю у встановлених місцях. Діти повинні знати своє повне ім'я, прізвище, адресу дитячого садка.

Аналіз знань і навичок поведінки дітей на вулиці свідчить про те, що вони більше знають про рух транспорту, ніж про поведінку людей на вулиці.

Спостереження за поведінкою дітей на вулиці дозволили нам зробити висновок, що навичок правильного руху по тротуару, пра-

вильного переходу через вулицю у них майже немає. Вихователі не вміють працювати над формуванням цих навичок.

У дитячих садках систематично ведуться спостереження за рухом на вулиці. В містах дітей знайомлять з роботою міліціонерів-регулювальників, навчають розрізняти знаки світлофора, працюють з дітьми над тим, щоб вони знали свою домашню адресу. В старших групах добиваються знання адреси дитячого садка. Широко практикується розглядання картин «Вулиця великого міста», «Вчись переходити вулицю». Проводяться бесіди про рух і поведінку на вулиці.

Окремі дитячі садки проводять значну роботу з батьками по піднесенню їх відповідальності за поведінку дітей на вулиці. Цікаво, що саме тут ми й зустрічаємо доктори з боку батьків. Вони відмічають, що діти *знають*, але *не вміють*, не виконують правил поведінки на вулиці, коли залишаються самі. Батьки пред'являють нам справедливі вимоги, щоб ми навчили дітей самостійно ходити по тротуару, дотримуючись правого боку; переходити вулицю на перехрестках, в місцях, де є покажчики, переконавшись у цілковитій безпеці (спочатку подивитися наліво, а потім направо), привчали дітей до обережності — не перебігати дорогу перед машиною, не гратися на мостовій.

Виховання у дітей правильної поведінки на вулиці батьки тісно пов'язують з підготовкою їх до школи, умінням самостійно ходити до школи і повертатися додому.

Вдалим прийомом формування навичок правильної поведінки на вулиці є проведення напіврухливих дидактичних ігор в тісному зв'язку з іншими заняттями по ознайомленню з рухом пішоходів і транспорту. У методичній літературі ми знаходимо описання таких ігор, однак вони не мають точної дидактичної цілеспрямованості. Це багаторолеві ігри, де є «кондуктори», «вагоноводи», «водії» різноманітних марок машин. Пішоходи виступають у

різних ролях: булочник, піонер, школяр, робітник тощо. Увага дітей спрямована головним чином на ознайомлення з рухом транспорту.

Захоплення дітей в грі самим процесом руху транспорту настільки велике, що, виступаючи в тій чи іншій ролі, вони забувають про правила. В результаті багатогранності ролей виховательці важко регулювати дії дітей, і правила втрачають свою організуючу роль. Аналізуючи ці ігри, ми уточнювали їх вікову доступність, спрощували правила, намагалися зробити їх більш цілеспрямованими. Для обміну досвідом ми наводимо конспекти дидактичних ігор, що виправдали себе у нашій практиці.

«Хатки» (середня група)

Програмний зміст. Виховати у дітей орієнтування в просторі, вчити визначати правий бік у русі.

Організація гри. На підлозі групової кімнати (або на майданчику) зображено вулицю, яка закінчується тупиком. Понад тротуарами з обох боків розміщені будинки — стільці, на яких сидять діти, які виступають в ролі жильців.

Вихователька коротко нагадує про вулицю, по якій ходили діти, говорить про те, що по мостовій їздять машини, а по тротуарах ходять пішоходи. Пішоходи на тротуарах не штовхаються, бо всі йдуть, дотримуючись правого боку.

«У нас тут теж намальована вулиця, — говорить вихователька. — Ось мостова (показує указкою), ось тротуари (теж показує). Тут стоять будинки, в яких ви живете.

Подивіться, хто навпроти кого живе».

Вихователька сідає навпроти одного з дітей і говорить: «Я живу навпроти Борі, а Валя?» Валя відповідає. «А Катя?» запитує вихователька далі.

«Ми вже знаємо, хто навпроти кого живе. А тепер будемо гратися — обмінюватися будиночками. Уважно вислухайте правила гри.

У новий будинок треба йти по тротуару, дотримуючись правого боку. Хто помилиться — піде по лівому боці, повернеться в старий будинок».

Першими на вулицю виходять вихователька і Таня. Йдуть по тротуару обмінюватися будиночками. Вихователька йде повільно, спостерігаючи за дітьми і правильністю рухів Тані. Зустрівшись з Танею, зупиняє дівчинку і звертає увагу всіх дітей на те, що кожна з них йшла по правому боці тротуару і тому не зіткнулися, не заважали одна одній проїти. «Між нами було так багато місця, що ще кому-небудь можна було проїти», уточнює вихователька.

Вихователька і Таня продовжують рух до нових будиночків, дотримуючись правого боку. Дійшли... Вихователька виразно говорить: «Ось правильно по тротуару пройшли — і в новий дім прийшли», пов'язуючи оцінку з виконанням правила як результат гри.

Вихователька сідає в «новий будинок» і називає дітей, чия тепер черга обмінятися будинками. Рух дітей в разі потреби супроводиться словами: «Правильно Женя йде... дотримується правого боку. Уважний Женя — думає, де правий бік», і т. д.

Можливі помилки треба попереджати. Наприклад, коли дитина йде нерішуче, несміливо, губиться, вихователька підбадьорює її, пропонує піднести праву руку, щоб було ясніше, де правий бік. Якщо дитина допускає грубу помилку, уперто йде по лівому боці, вихователька пропонує повернутися у «старий будинок», а другому пішоходу, який ішов правильно, дозволяє зайняти «новий дім» в кінці ряду. Так проходять усі діти. «Будиночками» можна обмінюватися 2—3 рази.

Наприкінці вихователька оцінює виконання правила дітьми. На протязі гри варто підкреслити правильність виконання правила і досягнення результату.

«Правильно вулицею
пройдеш — інший прапорець
візьмеш» (варіант гри «Хатки»)

Гра проводиться аналогічно до попередньої.

Програмний зміст. Вчити елементарних правил ходіння вулицею, орієнтуватися в просторі — наліво, направо, прямо.

Одна шеренга дітей має червоні прапорці, друга — сині.

Коли гра йде повторно, можна не нагадувати дітям, що ми бачили на прогулянках і як самі ходили по вулиці. Якщо гра йде вперше або знання дітей неточні, слід нагадати елементарні правила поведінки людей на вулиці, а потім приступити до пояснення малюнка вулиці. Важливо супроводити пояснення зображеної «вулиці» показом указкою — це тротуар, це мостова, підкреслюючи, що рух йде по правій стороні тротуару.

Пояснення гри. Вихователь називає гру «Правильно вулицю перейдеш — інший прапорець візьмеш». Потім формулює правило гри: «Хто по правій стороні тротуару пройде — той інший прапорець візьме».

Ця гра складніша, ніж попередня. Тут дитина повинна пройти не

тільки в одному напрямку, але й взяти інший прапорець, повернутися, знайти праву сторону і прийти назад у свій будиночок. Крім того, тут є тенденція до змагання на швидкість. Вихователька повинна уміло спрямувати цю тенденцію, перевіряючи якість виконання правила. Гру можна ускладнити введенням організаційного правила по відношенню до шеренг: виграє та шеренга, яка швидше обміняє прапорці.

В заключній оцінці вихователька може вказати, що в одному ряду всі діти виконали правило, вони всі виграли, а в другому Женя і Люся помилилися — правило не виконане, вони не виграли.

«Перевір адресу і прочитай
листа»

Програмний зміст. Знати, що листоноша доставляє листи. На них написано адресу. Знати свою домашню адресу.

Організація гри. Діти сидять пірколом, трохи віддалік стоїть невеликий столик для вихователя — «пошта». На столі розкладено конверти різного кольору — сині, сірі. В конвертах або листівки — предметні картинки без віршів, або листи — сюжетні картинки з відомими підписами до них. Вихователь підготував собі список з адресами дітей. Якщо гра йде вперше, доцільно нагадати: «Діти, ми ходили на пошту і бачили, як там сортують листи за адресами, які написані на конвертах. Бачили, як листоноші брали листи і розносили їх. Ми читали книгу Маршака «Почта», і ви розповідали, що вдома мама, коли одержує листа, спочатку перевіряє, чи правильно принесли листа — читає адресу, а потім розкриває його і починає читати. Крім того, ми вже гралися в гру «Листоноша», розносили листи, читали їх».

Пояснення гри. Гра називається «Перевір адресу і прочитай листа». Сьогодні перевіримо адресу на конверті і прочитаємо листа. Для цього треба голосно і чітко сказати свою домашню адресу — це правило гри. Дехто з вас одержить листи на пошту — так теж буває. Треба уважно слухати, чию адресу «начальник пошти» буде читати. Хто пізнає свою адресу, прийде на пошту, привітається, скаже свою адресу голосно і чітко і попросить лист. Отже, правило в грі одне: одержує і розкриває листа той, хто правильно і голосно скаже свою домашню адресу.

Початок гри. Вихователь сідає за круглий стіл і, звертаючись до дітей, починає гру. «День починається, пошта відчиняється!» Вихователь називає Толю. Хлопчик підходить до «начальника пош-

ти», вітається. «Начальник пошти» відповідає на привітання і дає листоноші доручення: «Віднеси, будь ласка, Ірі Федотовій листа». Іра бере листа, дякує і «читає» адресу на конверті. Листоноша вислуховує адресу, прощається і йде на своє місце.

Іра розкриває конверт, розповідає про «листівку», яку їй прислали, або «читає» листа, тобто підпис до картинки, і відносить його на столик для прочитаних листів.

Гра триває.

Частина дітей вихователь викликає на пошту, читаючи чию-небудь адресу. Всі діти вслухаються в адресу і спостерігають за виконанням правила. Цей варіант дозволяє вихователю вправляти в запам'ятовуванні адреси і тих дітей, які неточно її знають. У грі чергується то один, то інший вид виклику дітей. Наприкінці дається загальна оцінка виконання правил гри дітьми.

Така гра сприяє не лише закріпленню знань адреси, але й розвитку виразної і зв'язної мови. В ході гри діти повинні читати вірші з відповідною інтонацією, вживати звороти ввічливої мови і розповідати за картинкою. Крім того, гра сприяє виробленню погодженості в діях дітей відповідно до тексту.

В старшій групі за програмою дитячого садка можна проводити більш складні ігри на орієнтування в просторі і вправляти дітей в знанні адреси не лише сім'ї, а й дитячого садка.

На початку навчального року вправдала себе гра «Учись переходити вулицю».

Програмний зміст. Вчити дітей орієнтуватися в найближчому оточенні, вправлятися в правилах для пішоходів, ходити по правій стороні тротуару, переходити вулицю у встановлених місцях при зеленому світлі світлофора.

Організація гри. На ділянці або на підлозі групової кімнати намальовано зображення вулиці (тротуари, мостова) і через неї проведено пішохідну доріжку. По обох боках вулиці стоять будинки-стілці з розрахунку на всіх дітей. Діти сидять з одного краю вулиці, на іншому кінці стільці умовно означають школу та дитячий садок.

Ролі призначаються таким чином, щоб діти могли перейти з одного тротуару на інший. Вихователю на початку пояснення слід стояти, наприклад, навпроти дитячого

садка, а далі зупинитися навпроти школи.

На початку гри доцільно нагадати про те, що по мостовій рухається транспорт, по тротуарах ходять пішоходи, що всі дотримуються правого боку, а переходять з тротуару на тротуар по пішохідній доріжці. Коли ж є світлофор, треба дивитися, яке світло горить: коли зелене — можна йти, червоне і жовте — треба стояти.

«У нас теж вулиця. Ось тротуар, ось мостова, — говорить вихователь, починаючи рух по правій стороні тротуару. — Тут пішохідна доріжка через мостову, показує указкою і переходить на другу сторону тротуару, повертаючись направо і йдучи до дітей. Вихователь супроводить свої рухи словами про те, що йде він по тротуару, дотримуючись правого боку.

Пояснення гри. Гра називається «Учись переходити вулицю». Грають у нас всі. Вова, Петя (далі йдуть імена) будуть школярами, Маня, Оля (і т. д.) — дошкільниками. Школярі повинні пройти до школи, а дошкільники — до дитячого садка.

Правила гри: 1) Йти по правому боці тротуару. 2) Переходити мостову по пішохідній доріжці при зеленому світлі світлофора.

Початок гри. «Починаємо грати, — говорить вихователька, стоячи навпроти школярів, і передає сюжет гри: «Рано-вранці, як тільки сонечко зійде, на вулицю виходять люди. Регулювальник-міліціонер йде керувати рухом. У нас регулювальником буду я», говорить вихователька і йде по правій стороні тротуару. Доходить до пішохідної доріжки, дивиться, чи нема машин. Спокійно переходить мостову і йде по іншому тротуару, знову дотримуючись правого боку. Ось і телефон.

«Алло, алло! Регулювальниця приступила до керування рухом!» говорить вихователька. Потім бере знаки світлофора. підносить праву руку, звертаючи на це увагу дітей. (Стати вихователька повинна так, щоб їй було видно всіх дітей, а дітям — знаки світлофора, які вона тримає в руках).

«Прийшла регулювальниця на пост, — продовжує вихователька, — і бачить... Іде Боря — школяр». (Боря встає і прямує по правій стороні тротуару до пішохідної доріжки). Вихователька розповідає далі: «Очевидно, черговий. Одразу видно, що старанний хлопчик. І по тротуару правильно йде. Чому ж ти зупинився?» запитує вона, показуючи червоне світло. Хлопчик відповідає. Вихователька дає жовте, а потім зелене світло, щоб далі не затримувати увагу дітей на рухах Борі. Хлопчик переходить пішохідну доріжку, а вихователька стежить за ним — як він повернеться, чи правильно піде по іншому тротуару. Якщо він йде впевнено, вільно, правильно, вона супроводить його рух позитивною оцінкою.

«Сонечко яскравіше світить... Бачить регулювальниця двох подружок Зою й Зіну. Ідуть вони до школи, не поспішають».

Дівчатка піднімаються і прямують по правому боці тротуару. Вихователька може ускладнити завдання і викликати Женю, який поспішає на чергування. Хлопчик піднімається, швидким кроком іде до дівчаток, теж дотримуючись правого боку, і говорить: «Дозвольте, будь ласка, пройти». Дівчатка розступаються, пропускають його з словами «будь ласка». Женя першим підходить до світлофора, бачить зелене світло і переходить пішохідну доріжку. Вихователька змінює світло і, поки подружки йдуть по тротуару, оцінює виконання правил Женею: «Ввічливий і уважний хлопчик попросив у дівчаток дозволу пройти. Подивився на зелене світло і пройшов...»

«Чого ж ви стоїте?» — звертається вихователька до подружок.

«Жовте світло — приготуватися», відповідають діти.

Вихователька, не затримуючи руху, дає зелене світло і стежить до кінця, як виконують правила дівчатка... Оцінка виконання правила окремими дітьми переплітається з сюжетом, створюється цілісне враження від розповіді виховательки, яка супроводить дії дітей.

Потім вихователька може випустити трьох дітей. Наприклад, вийшли з дому сестри Сіма та Галя і зайшли за першокласницею Танею. «Ходімо з нами до школи», кличуть дівчатка першокласницю. Якщо вони йдуть правильно, вихователька може викликати ще й четвертого, який поспішає, і т. д.

На переході світло змінюється майже перед кожним пішоходом з таким розрахунком, щоб, з одного боку, зосередити увагу учасників гри, а з другого — мати можливість одних затримати на переході, а за іншими простежити, як вони дійдуть до школи.

Нарешті, всі школярі прийшли до школи. Пролунав дзвінок, і почалися заняття. А в цей час маленькі діти ще йдуть до дитячого садка.

Бачить регулювальниця, що вийшла з дому маленька Катя. «Мабуть, теж чергова — іде до садка рано, щоб полити квіти». Якщо дівчинка помиляється, вихователька відповідно змінює свої коментарі, намагаючись по можливості попередити її помилки. Наприклад: «Піднеси, дівчинко, праву руку, — радить регулювальниця, — і знайдеш, де правий бік». Коли й це не допомагає, вихователька додає: «В цей час іде Боря з старшої групи, бачить малишку і каже: «Ходімо разом». Взяв її за руку, і вони пішли до дитячого садка» і т. д.

Коли вже всі діти будуть у школі і дитячому садку, вихователька починає другу частину гри, продовжуючи розповідь. «...Поки у дитячому садку діти граються, школярі вже закінчили заняття і йдуть додому. Вийшли два товариша: Гаврик і Юра».

Коли діти на зворотному шляху не можуть визначити праву сторону, їм пропонується піднести праву руку. Біля пере-

ходу світ у світлофорі змінюється перед кожним учасником гри. Діти проходять, супроводжувані оцінкою виконання правил, що вплітається в сюжет розповіді. Потім вихователька направляє 1—2 підгрупи або всіх дітей одразу, змінює перед ними світло і стежить за рухами кожного.

Вихователька стежить за рухом дітей до їхніх домівок і продовжує розповідь: «Пройшли всі діти. Уже й перехожих не видно. Настає ніч. На вулиці затихає рух, і регулювальниця пора теж додому. Вона іде по правому боці тротуару до телефону і повідомляє: «Алло, алло! Робочий день закінчився, пост зданий у повному порядку...»

Помічено, що орієнтування в переході вулиці з світлофором дається дітям легше, ніж вміння перейти вулицю без нього. Тут доводиться вчити дітей подивитися спочатку наліво, а потім направо. Очевидно, в цих орієнтуваннях присутній елемент гальмування навички, оскільки ми завжди вчимо дитину все робити від правої руки.

Ми переконалися, що вчити дітей переходити вулицю без світлофора треба після того, як діти зможуть усвідомити в результаті багаторазових спостережень на вулиці пояснення вихователя, що всі машини йдуть по правому боці і треба дивитися на них. Для цього голову доводиться повернути наліво, поки стоїш на тротуарі, а коли дійдеш до середини мостової — подивитися направо, чи нема машини, чи можна йти.

Для вироблення цієї досить важкої навички можна використати гру в «хатки», як вона описана для середньої групи, але з істотними додатками. В такому разі і назвати гру треба трохи інакше:

«Правильно вулицю перейдеш — в новий дім прийдеш, помилишся — у старому залишишся».

Організація гри. Малюють вулицю. З обох боків стоять будиночки, в яких живуть діти. Через мостову — пішохідна доріжка. На мостовій зліва і справа стоять іграшкові машини, бажано великі за розміром і різні за кольором (справа — червона, зліва — зелена).

Пояснення гри. Назвати гру, підкресливши слова «Правильно вулицю перейдеш — в новий дім прийдеш, помилишся — у старому залишишся».

Правила гри. У новий дім приходить той, хто пройде по правому боці тротуару, а при переході вулиці спочатку подивиться наліво, потім направо. Після слів «раз-два» гра починається.

Вести гру в діловому, в той же час в ігровому, емоціональному тоні. Рух, дії дітей супроводяться оцінкою, порадою, в разі потреби — попередженням. Наприкінці дати оцінку відповідно до правил.

Під впливом наведених ігор в поєднанні з іншими заняттями по ознайомленню з найближчим оточенням у дітей формується навичка правильно рухатися по тротуарах, переходити вулицю без світлофора і з світлофором.

Життя вулиці складне. Там світлофор діє одночасно для пішоходів і для транспорту. Спостереження показали, що при міцних навичках правильного руху дітей на вулиці їм можна запропонувати гру з одночасною дією світлофора для транспорту і пішоходів.

«Вулиця великого міста»

Матеріал: макет вулиці великого міста. На столі розстиляється лист картону з зображенням тротуару, мостової і переходів. На картон біля тротуарів ставляться об'ємні або на підставках плоскі багатопверхові будинки, на перехресті стоїть світлофор. У коробці у вихователя підготовлено фігурки людей і іграшки, що зображатимуть транспорт. Діти сідають півколом біля макета. Якщо він дається вперше, його треба заздалегідь розглянути (де тротуари, мостова, перехід, хто стежить за порядком).

Переконавшись, що діти добре орієнтуються в новій обстановці, вихователь повідомляє примірно такі правила гри: пішоходи ходять по правій стороні тротуару, переходять вулицю по пішохідній доріжці; шофери водять машини по правій стороні мостової; шофери і пішоходи виконують вказівки світлофора (зелене світло — поїхали, пішли, червоне — стоп!, жовте — приготуватися).

Хто правила виконує, той на нове місце прибуває, хто помиляється — той назад повернеться. Обирається ведучий, який повинен пройти (пересунути фігурку людини) по встановленому маршруту, виконуючи доручення, наприклад, віднести листа в такий-то будинок. В такт його рухові діти плескають долоньками по колінах. Коли ж ведучий помиляється, діти не плескають.

Доручення-маршрути придумуються відповідно до кількості гравців. Примірні маршрути-доручення:

1) Школяр вийшов з дому до школи (ось будинок, ось школа).

2) Хлібна машина привезла в булочну хліб і булки (ось хлібозавод, ось булочна).

3) Ти водій. Машина виїхала поливати вулицю.

4) Ти водій. На машину забираєш кучугуру снігу (паперу).

5) Учителька вийшла з дому до школи (ось будинок, ось школа).

6) Бабуся вийшла купити хліба. Ти — піонер. Допоможи бабусі перейти вулицю (ось будинок, ось булочна).

7) Те ж саме — про дідуся.

8) Хлопчик іде до дитячого садка. Ти — піонер. Допоможи йому перейти вулицю.

9) Санітарна машина привезла ліки для аптеки. Ти водій цієї машини (ось аптека) і т. д.

В гру можна ввести організаційно-навчальне правило: той, хто придумав самостійно маршрут для ведучого, признається регулювальником.

«На Красній площі»

(за книгою С. Михалкова «Смена»)

Необхідною умовою проведення цієї гри є вміння вільно орієнтуватися на тротуарах, пішохідній доріжці і знати знаки світлофора. Після читання книги і розглядання картинок ми провели бесіду, де уточнювалися уявлення дітей про столицю нашої Батьківщини Москву, про її людей — вчених, генералів, про героїв праці, артистів, скрипачів, лікарів і т. д. Дитина усвідомлює, що люди зайняті справами, всі поспішають: хто на концерт, хто на засідання, хто на службу, в лікарню тощо.

Перед початком гри доцільно нагадати дітям, що ми читали книгу «Смена» С. Михалкова, розглядали в ній картинки про Москву, столицю нашої Батьківщини. Ми знаємо, що на Красній площі у Москві мчить багато нових, красивих машин — ЗИС-110, ЗИМ, «Победа», «Москвич», якими керують уважні водії. Вони везуть пасажирів на роботу або відпочивати.

Початок гри. «Сьогодні ми пограємося в рух на Красній площі, — говорить вихователь і призначає ролі відповідно за книгою: Коля у нас буде шофером ЗИС-110, в машині зеленій, а Вова буде у нього пасажиром — старим вченим.

Миша буде шофером ЗИМ'а, а Юра пасажиром — генерал-лейтенантом, Ваня — його помічником і т. д.»

Одинадцятьох дітей виконують ролі пішоходів на мостовій. Решті дітей вихователь говорить: «Ви вихованці дитячого садка. Віра — вихователька, Галя — няня». Якщо лишається багато дітей, можна покликати ще одну «виховательку» і «няню» і сказати: «Тут один дитячий садок, а тут ще один. Нам треба пройти в сквер на прогулянку. Ми повинні правильно перейти вулицю».

Правило гри: червоне світло — проходу і проїзду немає, зелене — можна проходити і проїжджати, шлях відкритий.

Для гри потрібний об'ємний світлофор, що крутиться на підставці. Вихователь

стоїть коло світлофора. Діти, знаючи свої ролі, сидять на місцях. Вихователь починає гру. Шофер і пасажир стають на мостову і починається рух. Потім вихователь дає червоне світло, щоб діти зупинилися і увага всіх була зосереджена на віршах:

Мчали машини, де треба гуділи,
В кожній із них пасажир сиділи.

«В ЗИС-110, машині зеленій», продовжує вихователь і киває головою Колі. Той підводиться і проходить на мостову. «...Рядом з шофером — старий вчений» (робиться знак Вові). Як правило, діти добре пам'ятають свою роль і одночасно з словами вихователя за текстом підводяться і починають рух.

Вихователь продовжує: «В ЗИМ'і — сивоволосий генерал-лейтенант». (Виходять Миша, Юра і Ваня. «...Поруч з шофером його ад'ютант». Дається зелене світло, і діти проїжджають. Потім знову червоне світло, і вихователь декламує: «В світлій «Победі» шофер із Донбасу» (Женя і Валя виходять на мостову) «...Знатний забійник високого класу...» Знову зелене світло — і діти проїжджають. Потім червоне світло, і вихователь продовжує: «В синій «Победі» відомий скрипач...» і т. д.

Боря, Женя, Света, Лена виходять. Вихователь може змінювати світло, щоб вправляти уважність дітей.

Далі треба перейти вулицю вихованцям дитячого садка. Весь транспорт зупиняється.

Примітка. Оскільки в залі або груповій кімнаті «перехід» короткий, треба зробити дві пішохідні доріжки, щоб діти під час читання відповідних рядків вірша весь час перебували в русі.

Проведена робота дозволяє нам зробити певні висновки. Заняття по вихованню у дітей правил поведінки на вулиці повинні бути найрізноманітнішими. Серед них велике місце треба відвести дидактичним іграм. Особливість проведення дидактичних ігор на заняттях полягає в тому, що вказівки вихователя в грі даються своєрідно — у формі правил.

Для того щоб діти мали змогу виконати вказівки вихователя в формі правил (вони повторюються один раз, чим підсилюється цінність дидактичної гри як самостійної форми вправлення дітей), вони повинні мати конкретні уявлення, які і дозволяють зрозуміти і виконати ці правила самостійно, без додаткових вказівок вихователя. Щоб діти зрозуміли правило, треба дати зразок виконання його, зробивши перший пробний хід.

Наприкінці гри необхідно оцінити результати — як діти виконували вказівки вихователя, тобто правило.

Цінність дидактичних ігор полягає в тому, що в ході гри в процесі виконання правила діти вправляються в потрібних практичних орієнтуваннях («правий, лівий бік» і т. д.).

В іграх формується довільна увага, виховуються правила соціалістичного співжиття.

Дидактичні ігри

Б. ЗАТУЛОВСЬКА,

вихователька дитячого садка № 4/70 м. Києва

Працюючи з старшою групою, я широко користувалася дидактичними іграми. При доборі їх враховувала, з якого розділу і який програмний матеріал мені необхідно уточнити, закріпити в даній дидактичній грі відповідно до плану роботи.

Дуже важливою є наявність різноманітних дидактичних посібників у кожній віковій групі, які дозволяють розв'язувати дидактичні завдання в цікавій, доступній для дітей наочній формі. Дидактичні ігри досягають мети, коли в них є основні елементи: ігровий задум, ігро-

ва дія, правила і пізнавальний зміст. Тому я стараюсь добирати такі дидактичні ігри, де є всі ці елементи. Іноді з дидактичної гри, описаної в літературі, я брала тільки задум, а ігрові дії і правила складала сама, виходячи з конкретних умов моєї групи.

Великий інтерес, наприклад, викликала дидактична гра в «магазин». За допомогою цієї гри ще в середній групі діти закріплювали ряд уявлень про оточуючі предмети. Я вирішила ускладнити її відповідно до програмних вимог у старшій групі. Домовилася з дітьми, що у